

DAWNE ODMIANY JABŁONI W WOJWODZTWIE PODLASKIM – EKSPEDYCJE I OCHRONA POZYSKANYCH GENOTYPÓW

GRZEGORZ HODUN, MAŁGORZATA HODUN

Instytut Ogrodnictwa, ul. Konstytucji 3 Maja 1/3, 96-100 Skierniewice

Województwo podlaskie w przeważającej mierze stanowią niziny. Nieliczne tereny pagórkowate występują głównie w jego północnej części, na terenie Pojezierza Suwalskiego. Województwo to charakteryzuje się stosunkowo chłodnym klimatem i generalnie słabymi glebami – Suwałki, jedno z większych jego miast, nazywane są polskim biegunem zima, a gleby klasy IV, V i VI stanowią 93% wszystkich gruntów ornich tego województwa. Pomimo warunków zasadniczo niesprzyjających uprawie drzew owocowych znajdują się w nim rejony, w których rośliny te dobrze rosną i owocują od dziesiątek lat. W celu zidentyfikowania dawnych odmian drzew owocowych występujących w wybranych rejonach województwa podlaskiego oraz przeniesienia części z nich do kolekcji Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach, w latach 2007–2014 zorganizowano 3 ekspedycje.

W 2007 roku w gminach: Jeleniewo, Rutka-Tartak, Szypliszki i Wiżajny, położonych na północ od Suwałk, zbadano 8 stanowisk, z których pobrano zrazy 8 starych odmian jabłoni. W 2012 roku eksplorację dawnych odmian drzew owocowych prowadzono w gminach: Dąbrowa Białostocka, Suchowola, Goniądz, Jaświły, Korycin i Janów, znajdujących się na południe, południowy-wschód i południowy-zachód od Suwałk. Z 16 zbadanych stanowisk pozyskano zrazy 45 genotypów jabłoni. W roku 2014 poszukiwania prowadzono w 20 stanowiskach w gminach: Sztabin, Lipsk, Sidra i Bargłów Kościelny. Pobrano z nich zrazy 38 dawnych odmian jabłoni. Łącznie podczas trzech ww. ekspedycji pozyskano 91 genotypów tego gatunku, które po rozmnożeniu przeniesiono do kolekcji polowych Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach (ochrona *ex situ*).

Wśród zinwentaryzowanych obiektów stwierdzono zarówno odmiany kiedyś często uprawiane w sadach tradycyjnych, jak i rzadko w nich występujące. Z odmian popularnych, spotykanych licznie w całej Polsce, znaleziono na eksplorowanych terenach województwa podlaskiego m.in. 'Papierówkę', 'Ananasa Berżeńskiego', 'Glogierówkę', 'Kronselską', 'Kosztelę', 'Malinową Oberlandzką', 'Antonówkę Półtorafuntową', 'Grafsztyńka Inflanckiego', 'Renetę Kulona', 'Boikena' i 'Żeleźniaka'. Z jabłoni rzadko uprawianych w sadach tradycyjnych odnotowano tu np. odmiany: 'Deans Küchenapfel', 'Książę Albrecht Pruski' i 'Reneta Szampańska'. Unikatowymi okazały się m.in. odmiany: 'Roter Bellefleur', 'Steirischer Marschanser' i 'Wunder aus Repten', spotkane do tej pory tylko w województwie podlaskim. W województwie tym znaleziono także kilka siewek jabłoni nieustępujących odmianom szlachetnym pod względem wyglądu i smaku owoców.

Praca została wykonana w ramach programu wieloletniego IHAR-IO (2015-2020), zadanie 1.3: „Gromadzenie, zachowanie w kolekcjach ex situ, kriokonserwacja oraz charakterystyka, ocena, dokumentacja i udostępnianie zasobów genowych i informacji w zakresie roślin warzywnych, sadowniczych, ozdobnych i miododajnych oraz spokrewnionych dzikich gatunków”, finansowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Dawne odmiany jabłoni w woj. podlaskim

Charakterystyka ekspedycji

Owoce pozyskanych genotypów

ROK 2012

Liczba stanowisk:	16
sady powyżej 10 drzew	3
sady poniżej 10 drzew	13
Liczba lustrowanych obiektów	100
Liczba pozyskanych genotypów:	56
jabłoni	45
gruszy	11

ROK 2014

Liczba stanowisk:	20
sady powyżej 10 drzew	3
sady poniżej 10 drzew	17
Liczba lustrowanych obiektów	66
Liczba pozyskanych genotypów:	41
jabłoni	38
gruszy	3

Dawne odmiany jabłoni w woj. podlaskim

Stanowiska ekspedycyjne

Dawne odmiany jabłoni w woj. podlaskim

Ochrona *ex situ* pozyskanych genotypów

Drzewka ekspedycyjnych odmian jabłoni w pierwszym roku po szczepieniu w kolekcji polowej Instytutu Ogrodnictwa w Skierniewicach

Dawne odmiany jabłoni w woj. podlaskim

Reintrodukcja – sad w Puchłach

